

Мацшина Ірина Віталіївна

Доктор політичних наук, професор кафедри
політології та державного управління.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID: 0000-0002-2988-620X

ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ

Історична освіта відіграє важливу роль у передачі історичних наративів і побудові колективних спогадів. Колективна пам'ять визначає групу, її цінності та норми, і в такий спосіб використовується для легітимізації поведінки групи.

Особливо в контексті травматичних національних подій, таких як війна. Аналіз саме *офіційно переданого спогаду* дає можливість зрозуміти соціальні функції, які виконують різні наративи.

На думку дослідників соціально спільні концепції передаються через оповідання. У нашому дослідженні, яке зосереджується на Другій світовій війні, ми розуміємо візуальну розповідь як сюжетну лінію, у наборі образів (тем), що зображують події та персонажів історії у вигляді історичної мапи, візуальних елементів, фотографії та ілюстрації. Візуальні образи є важливими носіями соціальних знань протягом поколінь.

Якість зображень, особливо порівняно з письмовими текстами, має емоційність та нагадування реальності, а часто й вигаданої реальності. Емоційні повідомлення, передані візуальними оповідями, перетворюють ілюстрації на потенційний засіб запропонувати читачу певну логіку та значення. Так візуальне зображення є потужним інструментом для рефлексії наративної емпатії. І може допомогти зрозуміти інструменти колективного запам'ятовування та визначити можливості зміни значень спільних наративів.

Сама сфера шкільної освіти має ієрархічну структуру підпорядкування, свої правила та норми й за всіма ознаками є типом інституту. Проте, наявність символів та ритуалів, горизонтальної комунікації, а також стійка форма в умовах змін, вказує, що освіта може бути й інституцією. Спираючись на власний ресурс, такий як навчальна програма, підручники, корпоративна культура, дійові актори та їх ролі, освіта відіграє значну роль в публічній політиці у просуванні ідей та цінностей. Освіта здатна просувати державну

політику через офіційні та неофіційні канали комунікації. І в першу чергу, через такі шкільні предмети, як література та історія.

Для України особливо важливо знати, як просувалися історичні наративи через шкільні підручники з історії, оскільки історія України часто використовувалася для розповсюдження радянського, а потім й російського наративу «Велика вітчизняна війна».

Під час дослідження візуальних зображень підручників з історії України за тематикою Другої світової війни, були отримані проміжні результати, які потребують подальшого дослідження та доопрацювання. Проте, можна наголосити на наступних висновках:

- 1) конотація зображень Другої світової війни має пряме значення з соціальним та політичним контекстом, який залежить від часу. Інтерпретаційне позначення зображень (денотатів), через образи, може змінюватися в залежності від особистого та колективного досвіду. Емоційні, духовні, культурні та політичні зміни впливають на зміну сприйняття зображень, з якими суб'єкт себе ідентифікує у поєднанні або у протиставленні до них. Денотат – сталість, конотат - безкінечність, яка залежить від досвіду;
- 2) П'єр Нора та Поль Рікер розрізняють історію та пам'ять. Історія – як об'єктивна наука, об'єктивні знання, де немає місця для емоцій. (Поль Рікер використовує поняття «сліди» історії і вказує, що історія складає події в єдину логіку, а пам'ять бачить лише фрагменти). Пам'ять – це емоції суспільства, яке через реакцію на історичні факти надає визначення спільноті;
- 3) влада пам'яті як влада минулого над сьогоденням розбивається під тиском візуального. Емоція, яка народжується через зображення, є протестним викликом до такої влади. Це не хаос, це утворення лімінального простору, де на питання, що виникає у певному проміжку часу, офіційно переданий спогад не здатний надати єдиної відповіді;
- 4) у контексті колективної пам'яті лімінальний простір відображає перехідний стан пам'яті, коли старі способи сприйняття та інтерпретації події, під тиском власного досвіду, зазнають змін або руйнування, а нові ще не сформовані повністю.

У лімінальному просторі колективна пам'ять може переглядатися, переосмислюватися та переформуватися. Як «місце ніщо», де старі рамки поступово зникають, а нові ще не з'явилися, важливим є «зараз». Візуальні тексти можуть створювати атмосферу перехідного стану, нестабільності чи неоднозначності. Вони можуть створювати непередбачувані асоціації або комбінації, які викликають рефлексію та пошук нових способів самовираження. Так місце «ніщо» перетворюється на простір можливостей та визначення

суб'єкта, ідентифікуючи його означення суб'єктності *тут і зараз*.

Булгаков Дмитро Олексійович

Здобувач третього рівня вищої освіти

кафедри політології та державного управління.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID: 0009-0000-5647-7869

ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ЕРИ ДЛЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сучасний світ стрімко розвивається, а цифрові технології відіграють дедалі важливішу роль у всіх сферах життя, зокрема й у політиці. Цифрова епоха відкриває нові можливості для політичної комунікації, але водночас несе багато викликів.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, цифрові технології мають значний вплив на політичний процес. Соціальні мережі та інші онлайн-платформи стали важливими інструментами для політиків і громадян для спілкування та обміну інформацією. Це призвело до змін у проведенні політичних кампаній, формуванні громадської думки та політичних уподобань людей.

Розвиток Інтернету в Україні розпочався на початку 1990-х років. Спочатку доступ до нього був обмежений, але він швидко зростав. Перші онлайн-ЗМІ та форуми з'явилися в кінці 1990-х років, давши поштовх до розвитку цифрового простору країни.

У 2000-х роках мобільні телефони та доступний Інтернет стали масовим явищем, що призвело до значного зростання популярності соціальних мереж. Політики почали використовувати цифрові інструменти у своїх кампаніях, визнаючи їхню ефективність для мобілізації та спілкування з виборцями [2, с. 299].

2010-ті роки стали переломними для цифрового розвитку України. Революція Гідності 2014 року продемонструвала силу соціальних мереж для координації та мобілізації людей, а також для поширення інформації. Однак, цей період також відзначився зростанням російської пропаганди та дезінформації в українському інфопросторі, а також кібератак на політичні інституції.

Сьогодні Україна є однією з найактивніших у світі країн за рівнем цифрової інтеграції. Найвідоміший у світі український додаток "Дія", запущений у 2020 році, став революційним кроком у цифровій епісі України.